

Szócsné Gazda Enikő

A SZÉKELYUDVARHELYI FAZEKASSÁG A CÉH- ÉS IPARTÁRSULATI JEGYZŐKÖNYVEK TÜKRÉBEN

A székelyudvarhelyi fazekasság történetének feltárásában fontos szerepet töltenek be a céh és ipartársulat protokollumai, amelyeket az udvarhelyi múzeum levéltárából szállítottak át a csíkszeredai levéltárba. A négy vaskos jegyzőkönyv¹ 1745-től 1916-ig tekinti át az udvarhelyi fazekasság feljegyzésre méltónak vélt eseményeit, több mint 200 mesternevet őrizve meg számunkra. A közel 500 oldalnyi feljegyzés hiteles képet nyújt a fazekasok életéről, a céh- és ipartársulat működéséről, a készítmények forma- és színvilágáról, értékesítési, anyagbeszerzési módozatokról egyaránt.

Tanulmányomban e rendkívül értékes levéltári anyagot próbálom áttekinteni, adatait csoportosítani, és függelékben a mesterekre vonatkozó információk adattárát megteremteni.

Az udvarhelyi fazekasság történetéről több, rövidebb-hosszabb ismertetés született eddig,² de a céh- és ipartársulati jegyzőkönyvek áttekintése nem történt meg. Ezt a hiányt próbálja tanulmányom pótolni, azzal a hittel, hogy e forrásanyag segítséget nyújthat Székelyföld legfontosabb fazekas központjának megismeréséhez.

1. A céh és tagjai

Az udvarhelyi fazekasok céhe valószínűleg 1572-ben alakult, s bár eredeti kiváltságlevele nem maradt fenn az erdélyi Királyi Könyvekben,³ a Báthori Gábor által kibocsátott 1613-as szabadalmát és az 1643-as bővített megerősítést napjainkig a csíkszeredai levéltár őrzi. A céh működésének kezdeti fázisából nem maradtak fenn hitelt érdemlő feljegyzések. A 18. század közepétől rendszeresen vezetett céhjegyzőkönyvek tekinthetők azon nagyobb terjedelmű, eredeti

dokumentumoknak, amelyek bőséges információt nyújtanak a céh ünnepeiről és hétköznapjairól. Forrásaink azt sejtetik, hogy az udvarhelyi fazekas céh igencsak sok mestert foglalkoztató érdekvédelmi szervezet volt. 1811-ben egy jegyzőkönyvet 26 mester írt alá,⁴ 1853-ban egy névjegyzékben 39 fazekas neve szerepelt.⁵ Az 1850-es években a céhgyűlésekben átlag 25–30 céhtag jelent meg, és mivel az inasok, legények nem írtak általában alá, a fazekalással foglalkozók számát az 50-hez közelíthetjük. 1867-re már nem kis aggodalmat tükröz egy bejegyzés: „Isten Kegyelmeiből anyira el sokasodott városunkban a fazakas mester, hogy ma holnap egyik a másiktól élni sem tudunk.”⁶ A bejegyzés hitelességét alátámasztandó, 44 mester aláírásával ismerte el azt a határozatot, hogy „egy Fazakas mester Embernek se szabadgyon Idegen vagy fazakas mester ember gyermekein kívül [bárkit] felvenni a fazakas mestersegre.”⁷

Amint a jegyzőkönyvbeli bejegyzések bizonyítják, a céhnek voltak rendes, azaz *generális* gyűlései, és rendkívüli összejövetelei. A rendes gyűlések közül a legfontosabb a január második vagy harmadik hetén, 10–15-e körül tartott volt, ekkor választották meg a céh elöljáróit. A tisztségviselés megszavazása egyes bejegyzések szerint két esztendőre szólt.⁸ Bár az említett okok miatt két esztendőnként lett volna motivált e gyűlés csupán, ennek ellenére a januári gyűlést minden évben megtartották, és ekkor hozták a legfontosabb határozatokat az edényformákra,⁹ az árusítás mikéntjére,¹⁰ a sírásók panaszának megvitatására¹¹ stb. vonatkozóan. Egész gyűlést hívtak össze március, július és szeptember környékén is, ennek időpontja viszont nem volt annyira kötött, mint a korábbiaké.

¹ A jegyzőkönyvek létezésére Zepczaner Jenő udvarhelyi történész hívta fel a figyelmet, melyet ezúttal is köszönök. A jegyzőkönyvek levéltári adatai: Csíkszeredai Állami Levéltár, F. 249 – A székelyudvarhelyi múzeum gyűjteményes levéltára. 159. szám: Az udvarhelyi fazekas céh protokolluma 1745–1841 (12 lap). 160. szám: Az udvarhelyi fazekas céh protokolluma 1788–1842 (56 lap). 161. szám: Az udvarhelyi fazekas céh (és ipartársulat) jegyzőkönyvei 1853–1909 (84 lap). 162. szám: Az udvarhelyi fazekas ipartársulat jegyzőkönyvei 1876–1916 (137 lap).

² CSUPOR István – CSUPORNÉ ANGYAL Zsuzsa 1998, 172; HERPEI János 1961, 604–609; KRISTÓ Tibor 1995, 11; SZALAY Emőke, P. 2003, II, 319–326; KRESZ Mária

1991, 82; TÓFALVI Zoltán 1996, 14–16; FARKAS Irén 1999, oldalszám nélkül; SZÓCSNÉ GAZDA Enikő 2007.

³ SZÓCSNÉ GAZDA Enikő 2007, 633.

⁴ F. 249/160, 9v.

⁵ F. 249/161, 1.

⁶ F. 249/161, 28.

⁷ F. 249/161, 28.

⁸ F. 249/160, 41–41v. „Az 1838-dik és 839-dik Esztendőkre Czéh Mesternek bé eskettetett Farkas Ferentz...”

⁹ 1825. január 10-i gyűlés.

¹⁰ 1841. jan. 14-i gyűlés.

¹¹ 1823. jan. 15-i gyűlés.

A rendkívüli gyűlések összehívását egy-egy közeli esemény vagy ajánlat megvitatása motiválta.

Akárcsak a más erdélyi céhek esetében, a legfontosabb előjáró a *céhmester* volt. Ő képviselte a céhet minden ügyes-bajos dologban. Amint az 1745-ös artikulusok bizonyítják, a szabályzat pontjainak összeállításában, tanács elé tárásában neki jutott a főszerep.¹² Jelentős feladata volt a város előjáróival való kapcsolattartás. A tagok bármelyikének törvénytelenége esetén ő idézte a céh elé az érintettet, akár saját kezdeményezésre, akár a városi magisztrátus panaszára. Az atyamesterrel együtt ítélkeztek fölötte, megszabták a büntetés mértékét. Az aláírásokból kitetszik, hogy a gyűlések levezénylését is a céhmester bonyolította, a tagokat a tábla körbeküldése segítségével hívta össze. A tagok tanácsának figyelembe vételével ő szabályozta a remeklés módját, és kibocsátotta az edényformákra és árakra vonatkozó limitációkat.¹³ A remeklő mester vizsgamunkájának ellenőrzésére ő rendelte ki az öregebb mesterek valamelyikét.¹⁴ Gondoskodott az árusító helyek jó állapotáról, szükség esetén ezek újraépíttetésének megszervezése is az ő feladata volt.¹⁵ A céh szimbólumait (zászlót, táblát) és a céh ládáját ő készítette el a közös pénzalapból,¹⁶ és gondoskodott ezek megőrzéséről. Mivel a céh a temetkezések lebonyolító szervezete is volt, ő hívatta temetésre a tagokat, mozgósította a sírásókat, gondoskodott a temetkezési kellékek beszerzéséről. Bármely mester betegsége esetén ő rendelkezett a megsejtes módjáról is.¹⁷ Amint a dolgozat végéhez csatolt adattárból is kiolvasható, a céhmesteri rang tapasztaltságot igényelt, a legtöbb mester 15–20 esztendei munka után szerezte meg ezt a titulust.

A céhmester tevékenységét az *atyamester* segítette. Az iratok alapján nem lehet pontosan elkülöníteni feladatkörét a céhmesterétől. Csupán annyi a bizonyos, hogy az ifjú mesterek tevékenységének felügyelete az ő kötelessége volt.

A *látómester* feladata minden céhnél a termékek minőségének az ellenőrzése volt, ezért e feladatkört csupán elismert, szakmailag magas szinten álló fazekas tölthette be. Adattárunkból úgy látszik, hogy a látómesteri rangra mégis hamarabb fel lehetett kapaszkodni, mint a céhmesterségre. Az ellenőrzést elsősorban az áruló boltban gyakorolta, az idegen formájú és a selejtes vagy nem eléggé jó minőségű termékek készítőit büntetéssel vagy az edényeik elkobzásával büntette.

Az *öregmesterek* tanácsaikkal segítették a céh működését. Többnyire fazekalásban elaggott mesterek voltak.

A *mesterek* a céh stabil tagjai voltak, akik különbözőbb funkciók nélkül, munkájuk révén kapcsolódtak be a céh működésébe. A mester számára potenciális előrelépési lehetőségek kínálkoztak, ezeknek egyik alapja a szakmai jártasság és az életkor volt. Amennyiben a dolgozat végéhez csatolt mesternévsort áttekintjük, látható, hogy minden periódusban voltak „sztár” mesterek, akikről számos bejegyzés szól, és voltak szimpla fazekasok, akiknek neve véletlenül, egy-egy névsornak köszönhetően maradt fenn. A sztárok kiletére onnan is következtethetünk, hogy életük folyamán több inast is alkalmaztak, mivel ők maguk nem bírták a sok munkát. Szakmai tekintélyük egyik hiteles jele az, hogy a kevésbé sikeres mesterek saját gyermekeiket is hozzájuk adták inasnak, hogy a szakmai fortélyok elvesése révén a mesterség magasabb fokára juthassanak. Bár biztosan megerősíteni nem tudom, feltételezhető, hogy e sztárok lehettek a sikerültebb udvarhelyi edények előállítói. Ismert mestereink közül például Koronkai István 4 inast nevelt ki, és több fazekas rendelkezett 2 inassal.

Az *inas* a mesternek az a fiatal segítése volt, aki a mestertől inasévei alatt sajátította el a fazekalást. Szegődtetése a céh előtt történt, mivel tanúk előtt kellett megbeszélniük, hogy ingyen vagy pedig ruháért fog dolgozni. Az 1745-ös céhszabályzat szerint 2 esztendeig teljes munkaidejében mestere javára kellett dolgoznia, csupán harmadik évében számíthatott arra, hogy egy munkanapon saját maga számára tevékenykedhessen.¹⁸

Az inas 3 esztendei tanulmányi idő elteltével léphetett elé *legénnyé*. Az 1745-ös artikulusok szerint mestere fél esztendeig még magánál tarthatta, ezt követően saját kísérletezésre bocsátotta.¹⁹ A legények elindulhattak vándorlásaikra, hogy technikai fortélyokkal gazdagítsák tudásukat. Bár az artikulusok nem szögezték pontosan le a legényi státusban eltöltendő esztendőök számát, a kései periódusban 6 év legénység elteltével kérezhetett valaki remeklésre.

A *jegyző* a céh protokollumaiba jegyezte a céh ügyes-bajos dolgait. Alapvető követelmény volt tehát, hogy írástudó legyen és olvashatóan írjon. Többnyire a fiatalabb mesterekből lettek jegyzők.

A *bejáró mesterek* szintén a fiatalabbak közül kerültek ki. Az ő feladatuk a lótas-futás volt, hiszen a céh behívótáblájával ők szaladták végig tagtársaik házát egy-egy gyűlés vagy haláleset bekövetkeztekor.

A *zászlótartónak* az ünnepi felvonulásokkor a zászló vivése volt a feladata.

A céhfunkciók elnyerésének íratlan szabályai voltak. 1819-ben például Török Zsigmond céhmesterre választása idején Török Józsefet azért tanácsolja el

¹² F. 249/159, 3.

¹³ F. 249/159, 8.

¹⁴ F. 249/159, 8.

¹⁵ F. 249/160, 5v–6.

¹⁶ F. 249/161, 27.

¹⁷ F. 249/161, 20v.

¹⁸ F. 249/159, 3v.

¹⁹ F. 249/159, 3v.

a céh az őt illető látómesteri funkciótól, hogy „szinte testvérek” ne legyenek mindkettőn funkcióban.²⁰

A szimpla tagsággal és a funkciókkal jól meghatározott magatartási modellek jártak együtt. A tagok föltétlen engedelmességgel tartoztak az előljáróknak, ennek áthágását pénzbírsággal büntették. A céhmester sem engedhetett meg bármit magának. 1842-ben például Szentés Antal céhmester ellen indítottak eljárást, aki „a Czéh Ládáját estve, a rendes időn kívül az Atya Mester jelenletiben fel nyittatta, és holmi protocolatit keresne.” A céhmester hibája ebben az esetben az volt, hogy nem hívta a város comissariusát a láda felnyitására aktusára.²¹

A céhnek számos szimbóluma volt. A protokolumokat őrző *ládán* kívül a jegyzőkönyvek említést tettek az 1866-ban Suvada András által készített *rész céhtábláról*, valamint az ugyancsak ekkor készült zászlóról. Az 1866-ban készült *zászló* részletes leírását is megadják a jegyzőkönyvek: „azon fejr sejemből készült zászlónk mely a Boldogságos Szüz Mária képét és Szent István első Magyar Király képeivel van fel ékesítve, Ezen értékes zászlónk képét festették Pesten Vahot Imre híres Festész által.” Kereszttel ellátott rúdját Suvada András, a rajta csüngő gombokat Sánta Ignác, a rá rajzolt arany betűket Szeles Dénes készítette.²²

Az eddigiek bemutatásából látható, hogy az udvarhelyi fazekas céh csaknem ugyanazokkal a tisztségviselőkkel, és csaknem ugyanúgy működött, mint a más erdélyi céhek.²³

2. Az ipartársulat

Tudjuk, hogy a céhek hatósági felszámolására 1872-ben került sor. A székelyudvarhelyi fazekas ipartársulat alakulási jegyzőkönyve viszont csupán később, 1876. november 8-án keletkezett.²⁴ A négy év kiesés alatt a mesterek tömörülésének csupán egyetlen bejegyzését találjuk a céhjegyzőkönyvben, ebben az 1873-as jegyzésben „nemes Társulatnak” nevezik magukat, és Tibád Péter elnök, Kóbori István atyámester és Komáromi Péter jegyző írja alá a társulati gyűlés jegyzőkönyvét.²⁵

Ezekből az adatokból arra következtetnek, hogy a céh megszüntetésével a mesterek automatikusan társulatnak tekintették magukat, és csupán későbbben tudatosodott bennük, hogy az újjáalakulásnak formai kereteket is kell biztosítaniuk.

Az 1876-ban alakuló, szabályzatot megalkotó gyűlés határozatait 71 mesternév követi.²⁶ Ez a szám arra utal, hogy 1867-től 1876-ig majdnem duplájára nőtt a székelyudvarhelyi agyagiparosok száma. A hihetetlen mesterlétszámokat majdnem évről évre követhetjük. 1885-ben egy szimpla gyűlésen 63 mester van jelen,²⁷ 1892-ben 49 társulati tagot,²⁸ 1899-ben 55 mestert sorolnak fel.²⁹ A századfordulón érzékelhető a szerencsepróbálási láz: egyes mesterek időszakosan Romániába távoznak, mások „kuntáros helyeken” telepednek le. 1907-ben a városból eltávozottak kiszűrése végett újból számolja az ipartársulat a tagjait, ekkor 34 mestert tartanak nyilván. Öt esztendővel később már csupán 30 tagot számlálhatnak meg.³⁰

Az ipartársulat működése nem sokban tért el a korábbi céhétől. Ekkor már a tagságba való bevétel a város által kibocsátott iparendedélyek bemutatásával ejtették meg, de hivatalos mesterként való nyilvántartása továbbra is csak a 9 esztendei inas- és tanonci lét nyomán jöhetett szóba.³¹ A tisztségviselőknél nevéük kissé változott, funkciójuk viszont csaknem ugyanaz maradt. A társulat élén a megalakuláskor 10 választmányi tag állt, az elnökön, alelnökön, dékánon és jegyzőn kívül számvevőket is neveztek ki.³² Egy 1887-es választási jegyzőkönyvből látható, hogy e funkciók betöltése ekkor már fizetéssel járt, az elnök és a pénztáros 15 forintot, a jegyző 10 forintot, az alelnök, a látómester és a dékán 5–5 forintot kapott hivatala becsületes teljesítéséért.³³

3. A nyersanyagok beszerzése

Amennyiben a céhet, és később az ipartársulatot érdekvédelmi egyesületnek tekintjük, természetesen vesszük, hogy a mestereknek érdeke volt a nyersanyagok könnyű beszerezhetősége. Tehát erről ideális körülmények között kollektív megoldási kísérletek kellene, hogy keletkezzenek. Az agyagnak és a mázaknak a beszerzésére vonatkozóan mégis rendkívül kevés a jegyzőkönyvi utalás.

A céhnek és a társulatnak a városon belül saját agyagvető helyei voltak, amelyeket helybeli lakosoktól béreltek. 1886-ban az ipartársulatnak is saját ilyen területe volt,³⁴ amelyet folyamatosan bővített agyagban gazdag telkek megvásárlása által.³⁵ Az agyag kitermelésének fáradságos munkáját maguk a mesterek végezték, csupán 1901-től van adatunk arra,

²⁰ F. 249/160, 19.

²¹ F. 249/160, 45.

²² F. 249/161, 27.

²³ Az erdélyi céhek működéséről eddig több összefoglaló született. A teljesség igénye nélkül megemlítenék néhányat: KOVÁCH Géza – BINDER Pál 1981; VERESS Endre, Dr. 1929.

²⁴ F. 249/162, 3–7v.

²⁵ F. 249/161, 38v.

²⁶ F. 249/162, 7–7v.

²⁷ F. 249/162, 41v–42v.

²⁸ F. 249/162, 81v.

²⁹ F. 249/162, 91.

³⁰ F. 249/162, 124.

³¹ F. 249/162, 13.

³² F. 249/162, 6v.

³³ F. 249/162, 50v.

³⁴ F. 249/162, 46v.

³⁵ F. 249/162, 47.

hogy a társulat kívülálló embereket fizetett, akik e megterhelő feladattól megszabadítva, szekéren be is szállították a nyersanyagot a raktárba.³⁶

Az udvarhelyi fazekasság megszűntének egyik alap oka a fém- és porcelán edények elterjedése mellett a városon belüli agyaglelőhelyek megcsappanása volt. 1905-ben arról panaszkodnak, hogy csupán egyetlen fazekas, Zakariás Ferenc birtokában van még ekkor egy kis méretű bánya.³⁷ Agyaglelőhely után nyomoznak 1911-ben is, és bár a társulat gyűlése mindannyiszor a vásárlás mellett döntött, ez a probléma a 20. századi udvarhelyi fazekasság történetében örökké akut maradt.³⁸

Nem volt sokkal könnyebb feladat az edénytest alapszínezéséhez szükséges angób (fehérföld) beszerzése sem. Bár geológiai felmérések azt mutatják, hogy az udvarhelyi Szarkakő aljában jó minőségű kaolinos földet lehetett bányászni, a mesterek mégis inkább idegen helyekről hoztak fehérföldet. Erre utal egy 1867-es bejegyzés, amely szerint nehézségekbe ütközik a fehérföld beszerzése. A céh határozata szerint azt csak a céhmester veheti meg a céh kasszájából, és ha alacsony áron kerít valaki angóbot, azt ugyanazon az áron adhatja tovább. E kezdeményezés nyomán 1904-ben már két fehérföldraktár működéséről tudunk: az egyik a Solymosi utcában, a másik az Attila utcában szolgálta ki a mestereket. E két raktárban összesen 75 véka fehérföld várta a felhasználóját.³⁹

A jegyzőkönyvek egyetlen esetben sem tudósítanak arról, honnan szerezte be a céh és később az ipartársulat a sárga, zöld, kék, barna vagy áttetsző mázakat.

4. A fazekastermékekre vonatkozó utasítások

A céh termékeinek azonosításában talán a legfontosabb adatok az edényformákra, díszítésre vonatkozó utasítások lennének. Sajnos, a céh és ipartársulat kevés esetben rendelkezett erről. Az 1745-ös céhszabályzat 5. cikkulusa konkrétan csak a kemencék, kályhák készítését említi.⁴⁰ Egy évszámmal el nem látott, 18. század közepi rendelkezés már részletesebben kitér arra, hogy mit nem szabad készíteniük a céhes mestereknek: „1. Egj betsületes Mester Embernekis fejér fazakat csinálni szabad ne légjen, sem ide sem másuva sem pediglen fejér Csuprot belől meg ne öntsön mázal és fejér földdel. 2. A méj tálát zöld mázzal sárgával szabad ne légyen mázalni sem pedig a három lábu lábast

zölddel és sárgával ne öntse meg, hogy ha pedig ezen egyezést valamellyik által találná hágni tehát három forintig meg bünttetetik.”⁴¹ Mivel ez a rendelkezés ellenállást váltott ki a céhen belül, szintén datálatlan bejegyzés tanúskodik arról, hogy a céh vezetősége a városi bíró, Kassai Márton előtt hozott immár hivatalos határozatot az eladásra szánt edényekről: „Minden Féle edényt szabad légyen tsinalni és árulni mind szabad vására mind a városban a Fejér fazékon kívül”⁴² A tiltás hatályban maradására egy kissé későbbi rendelkezés is utal: „senkinek szöd tsiprot tsinalni szabad ne legyen sem szöd labast ha valaki pedig ezen vegezet meg nem álná három forinton maragyon meg és ezen egenlö vegezes megg maragjon. Sem pedigy küjel mazas fazakat mivel a nemes Cze kárát ismerte benne.”⁴³ Az idézett rendelkezések azt sejtetik, hogy a céhen belül a mázakkal és angóbbal való kísérletezés visszatérő jelenség volt. Ha nem próbálkoztak volna vele, nem kellett volna állandó jelleggel tiltani. A kísérletezés veszélyes, időnként káros lehetett a minőségi termékek előállítására törekvő fazekas céhen belül. A „Cze kárát ismerte benne”, jelzi a bejegyzés. Visszatérve az elemzett utasításokra, kitűnik, hogy a céhes fazekasság a 18. században nem nagyon különbözött a „kontárok” mesterségétől: elsősorban főző- és használati edényeket készítettek, amelyekre székelyföldi viszonylatban kialakult a kellő kereslet.

A céh által készített termékekről fontos információkat nyújt az az 1783-as rendelet, amely a remeklés módozatait írja körül. Ekkor a mesterré válás feltétele volt „1mo egy paraszt kementze másas formára. 2do egy tisztességes fél vedres kerek szádu korso. 3tio egy tisztességes fél vedres Fazék hozzá való fedővel. 4to egy tisztességes három lábu lábast ahoz való füles fedővel. 5to egy tisztességes három ejteles méj tál” elkészítése. A remeklés feltételei közt kiemelten szerepel, hogy „ezek pedig tisztességesen meg mázalva légyenek.”⁴⁴

Az 1810-ben megfogalmazott utasítás a zöld fertályos „csiprok” árszabására tér ki, megtiltva a mestereknek, hogy e tárgyak darabját egy garas alatt árusítsák.⁴⁵ 1827-ben a következő edényformák árát limitálja a céh: „a nagy Füles Tálát négy krajtzár, az utána valot egy garas, a nagyob Tangyer ket krajtzár, a fertáljos Tsopor két krajtzár, az utána valo Tsopor egy Krajtzár az fedővel együt.”⁴⁶

A mázak és földfestékek használatának állandósulása a 18. század végére, 19. század elejére tehető.

³⁶ F. 249/162, 96.

³⁷ F. 249/162, 105.

³⁸ F. 249/162, 120v.

³⁹ F. 249/162, 50.

⁴⁰ F. 249/159, 5–5v.

⁴¹ F. 249/159, 6v.

⁴² F. 249/159, 6v.

⁴³ F. 249/159, 7v.

⁴⁴ F. 249/159, 8.

⁴⁵ F. 249/159, 10v.

⁴⁶ F. 249/160, 29v.

A protokollumok szerint a túlzott újítást, megszokott formáktól és díszítményektől való elrugaszkodást a legkevésbé sem tolerálta a céh. 1832-ben például a „fogarasi formába tsinált” edényei miatt szidnak egy udvarhelyi mestert. Míg a korábbi esetekben kisebb büntetéssel megúszta az, aki különböző mázakkal kísérletezett, a teljesen idegen formák ellen már sokkal drasztikusabban lép fel a céh: edényeinek elkönfiskálásával fenyegetik meg Bíró Mózes kísérletező mestert.⁴⁷ A formai újítások mellett a rossz minőségű termékek ellen is fokozott szigorral lépnek fel. 1813-ban például 16 forint büntetés terhe alatt végzik, hogy „senkiis egyszeri égetett edént ne készítsen.”⁴⁸ Ugyanilyen fontosnak tekintik, hogy az árusításra bocsátott edény „a tüzet meg tartsa.”⁴⁹

5. A termékek értékesítése

Az udvarhelyi céh termékeinek legfontosabb értékesítési színhelye a városi piactéren felállított áruló bolt volt. A helyet a színen belül már a céhbe állásakor megvásárolta a mesterjelölt. Az 1745-ös céhszabályzat 15. és 16. artikulusa kimondta, hogy mind a mestergyermek, mind az idegenek 3 máriás lefizetéséért tarthattak igényt saját áruló hely megszerzésére.⁵⁰

A színen belüli árulási helyet a rang és a mesterségbeli jártasság határozta meg. Az öregebb, jobb kezű mesterek az ajtó közvetlen közelében rakodhattak ki, az ifjabb, tapasztalat nélkülieknek az eldugottabb zugok jutottak. A céhetika előírta, hogy nem szabad más helyére állni, egymás vevőit tilos elcsábítani, és nem illik az általánosan megállapított árak alatt kínálni a portékát.⁵¹

Az áruló színek milyenségére a piacon belül csupán néhány feljegyzés utal. A 18. század folyamán a céheknek közös bolthelye volt, amely a század végére olyan siralmas állapotba került, hogy 1801-ben új közsín építésére kényszerültek.⁵² A céh üzletének pontos nyitvatartási rendje volt: nyáron hajnali 5-től délután 4-ig, télen 7-től 4-ig lehetett agyagtermékeket vásárolni.

A veszekedések büntetési bejegyzéseiből arra következtethetünk, hogy a fő árusítók a mesterfeleségek voltak.

A helybeli és távoli sokadalmak látogatásában is a saját árusítás elvét propagálta a céh és a későbbi ipartársulat vezetősége. 1811-ben például arról panaszkodtak, hogy „melly nagy kárára légyen a Chénak,

hogy edényeiket ez előtt adta százában hol egy, hol más idegeneknek.”⁵³ Ennek az áldatlannak vélt állapotnak a megfékezésére a céh végzése a következő: „senki egy betsületes Mester Ember is Senkinek százában sem Darabjában szekérre sem falusinak sem városinak edényt ne merészljen adni sem titkon sem nyilván a mellj végzést ha vala mellyik meg másolna vagy által hágna mindenkor azon Mester Ember Hfl 12 az az Tizenkét M. Forintott fizessen.”⁵⁴

A sorozatos tiltások és rendszabások tanúsítják, hogy a céhtagok zöme értelmesebb megoldásnak tartotta az edénykereskedők, szekeresek felbélését, minthogy saját maga várja meg a portéka elkelését. Valószínű, hogy a céhtagok nyomásának köszönhetően volt kénytelen a vezetőség 1835-ben enyhíteni a kezdeti tiltáson, 50 edényben szabva meg a kereskedőknek átengedhető termékmennyiséget. Érdekes, hogy a további tilalom csupán a helybeli kereskedők kiszolgálására szorítkozik.⁵⁵ A 20. század elején a kereslet rohamos visszaszorulása miatt már az ipartársulat próbálta beszervezni az edénykereskedőket, hogy ezáltal is biztosítsa tagjainak a minimálissá redukált keresetet. 1904-ben például Lőf Lajos izraelita kereskedővel szerződnek, hogy edényeik százát 1 ft. 30 krajcárban vegye be.⁵⁶

A saját sokadalmakon való jelenlét mellett az udvarhelyi fazekasok látták el a Csíki- és Gyergyóimedencét fazekastermékekkel. A korai marketingfogások tanulmányozása céljából nem érdektelen hivatkozni egy 1804-es végzésre, amely megszabta, hogy Gyergyóba és Csíkszeredába a sokadalmak előtti három hétben tilos volt udvarhelyi fazekasnak hetipiacra menni, hogy a sokadalom napján nagyobb kelendőségnek örvendjenek a céhes kerámiák.⁵⁷ Úgy látszik, hogy e rendelkezés tényleg kerelettebbé tette a sokadalmakban az udvarhelyi termékeket, ezért erősítette meg ezt több alkalommal is a céh. 1876-ban a megalakuló ipartársulat is a VIII. számú határozatában újból bevezette ezt a korlátozást.⁵⁸ A kellő kereslet biztosítása érdekében egy másfajta stratégiát is kidolgozott 1886-ban az ipartársulat. A vámháború miatt a romániai piacok tömeges látogatása a mesterek elszegényedését vonta volna maga után, ugyanis a vám lefizetése nyomán sem volt biztos, hogy a portékákat túl sok mester jelenlétében értékesíteni tudják-e. Ezért behatárolták a mesterek számát, nehogy túl sokan jussanak el az adott sokadalmakba.⁵⁹

⁴⁷ F. 249/160, 1v.

⁴⁸ F. 249/160, 11v.

⁴⁹ F. 249/160, 26v.

⁵⁰ F. 249/159, 4v.

⁵¹ F. 249/159, 5–5v.

⁵² F. 249/160, 5v–6.

⁵³ F. 249/160, 8v.

⁵⁴ F. 249/160, 9.

⁵⁵ F. 249/160, 53.

⁵⁶ F. 249/162, 102v.

⁵⁷ F. 249/160, 26.

⁵⁸ F. 249/162, 5v.

⁵⁹ F. 249/162, 47.

6. A fazekas céh és -társulat szerepe a város életében

A fazekasok céhe és későbbi ipartársulata nem csupán a mindennapi főző- és díszedények előállításával szolgálta a várost. És nem kizárólag a tagok mesterségbeli előmenetelének felügyeletét, koordinálását vállalta magára. Ennek az iparos tömörülésnek olyan karitatív szolgáltatásai is voltak, amelyek az egész város szempontjából hasznosak, igénybevehetők voltak.

Egyik ilyen tevékenység volt a *temetések lebonyolítása*, ünnepélyesebbé tétele. A mesteremberek halottját a céh saját halottjának tekintette, ezért már az 1745-ös céhszabályzat 25. artikulusa megszabta, hogy ennek temetésén minden mester feleségestől, legényestől köteles megjelenni.⁶⁰ A gyászoló családot e szabályzat értelmében 1 forinttal segítette meg minden mestertárs.⁶¹ A 19. század második felének individualizálódó világában a céh kasszájából tették ki a *koporsópénzt*.⁶² A céh nem pusztán anyagi juttatással és a gyászolók melletti fizikai jelenléttel, de a temetéskor felmerülő egyes munkák felvállalásával is segített a bajba jutottakon. A fiatalabb mesterek sorából kerültek ki a sírásók, virrasztók, akiknek külön fizetés nélkül kellett elvégezniük a nehéz fizikai munkát. Már a 19. század elejétől kezdődő jegyzőkönyvi bejegyzések jelzik, hogy a céh nem pusztán a belső tagokat, de kívülállókat is elföldelt kisebb anyagi juttatás vagy valamely segítségnyújtás ellenében. 1820-ban például az egyik fazekas fia, aki maga nem követte apja mesterségét, 10 forint lefizetésével vívta ki magának és feleségének a tisztességes temetést.⁶³ Egy kőművességhez értő férfi 1833-ban a bolt állandó vakolásával és meszelésével,⁶⁴ 1842-ben egy más városi lakos „ilendő diornium” megadásával,⁶⁵ 1866-ban Suvada András a céh öntöttrez táblájának ingyenes elkészítésével⁶⁶ nyerte el azt, hogy teteme fölött céhtagok virrasszanak és ezek földeljek el. Egy-egy nagyobb járvány idején a sírásás alaposan megterhelte az ifjakat. 1823-ban azt határozzák, hogy két sírásás és virrasztás után a középkorú mesterek is egyszer vegyenek részt a temetés munkálataiban,⁶⁷ 1860-ban pedig a rendre menő sírásás mellett voksoltak.⁶⁸ 1873-ban kétségbeesetten rimáncodtak, hogy mentesítsék őket legalább a 12 év alatti gyerekek eltemetésétől, mert nem bírják a fárasztó feladatot.⁶⁹ A gyakori temetések illő ellátása érdekében a céh tagjai közt 1868-ban felsorolták a jelvények mellett

a 2 csákányt, 13 lapátot, 2 ásót és 2 testeresztő kötelet, amelyeket „sírásáshoz megkivántató eszközök” cím alatt a látómester felügyeletére bíztak.⁷⁰

A céh temetkezési szolgáltatása nem pusztán a sírásás megszervezése alól mentette fel a városlakókat, de az ünnepélyes díszőrség és a céhzászlós-lobogós temetés olyan színpompás látványosság volt a város életében, amely a halott meg tisztelésének legmagasabb fokú, ritka alkalmá volt.

A temetkezések lebonyolításán kívül a céh ünnepi istentiszteletek szervezésével járult hozzá az ünnepek megszenteléséhez. 1853-ban például ezt jegyezték fel a protokollumba: „Az 1848-ik évben mivel az Minden Hato Irgalmas Úr Isten meg oltalmazot minden viszonyoktól meg égyezvén nemes Czéhunk, hogy tettenek egy hálá adó Isten Szolgálatot, melyet meg is tettünk.”⁷¹

7. Összegzés

A céh- és ipartársulati jegyzőkönyvek adatainak áttekintése nyomán kitűnik, hogy az udvarhelyi fazekasok számára a céhnek és a későbbi ipartársulatnak nem volt jelentős érdekvédelmi feladatköre. A más városok céheivel ellentétben, nagyon ritkán büntette meg a kontárokat, sőt időnként engedély ellenében még helyet is biztosított számukra. Ritkán segítette a nyersanyagok kollektív beszerzésével tagjait. Ritkán szervezett tagjai számára csoportos értékesítési módozatokat, formálisan mindenki számára az egyéni boldogulás útját kínálta. Tekinthetjük ezt vajon az individualizálódás, s ezáltal a polgárosodás kezdeti jelének?⁷² Csak részben. A döntéshozatalban még mindig a kollektív határozat működött. Gondoljunk vissza arra, hogy még megszabták a formákat, a díszítési módozatokat, limitálták az árakat. Ennek ellenére a városi mesteremberek csoportja az erdélyi társadalmi renden belül elkülönült, mintegy előjátékként az osztársadalom polgári átalakulásának.

A csoportba belépésnek a mozgatórugója még nem annyira az egyéni érdek, mint inkább az utánzás elve volt. Az udvarhelyi fazekasok számára adott volt egy minta, a céhrendszer modellje, amely számukra elsősorban a csoportos reprezentációt és az egymás megbecsülésének az elvét ígerte. A fazekasok számára a céh egyik alapfunkciója a tisztességes temetés megszervezése és lebonyolítása volt. A céhbe tartozás a biztonságot jelentette életben és elmúlásban egyaránt.

⁶⁰ F. 249/159, 5v.

⁶¹ F. 249/159, 6.

⁶² F. 249/161, 29v.

⁶³ F. 249/160, 20.

⁶⁴ F. 249/160, 56v.

⁶⁵ F. 249/160, 46.

⁶⁶ F. 249/161, 27–27v.

⁶⁷ F. 249/160, 24v.

⁶⁸ F. 249/161, 14v.

⁶⁹ F. 249/161, 38v.

⁷⁰ F. 249/161, 30v.

⁷¹ F. 249/161, 1v.

⁷² Egyes kutatók az individualizálódást a polgárosodás egyik jellemző jeleként értelmezik. Lásd BENDA Gyula 2006, 343.

A céh olyan csoportosulás volt, amely a jegyzőkönyvek bejegyzései szerint nem nagyon tartotta a kapcsolatot a más céhekkel, csoportokkal. Az írás a céhjegyzőkönyvek esetében emlékezet-meghosszabbító funkcióval bírt, a bejegyzéseknek legitimizáló

szerepük volt. A céh- és ipartársulati jegyzőkönyv elemzése révén tehát megkíséreltem ezt a legitimizált önreprezentációt kivetítve és feltárva az udvarhelyi fazekasok történetévé formálni.

Szöcsné Gazda Enikő – Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy; szocsnegazdaeniko.sznm@gmail.com

Függelék

A székelyudvarhelyi fazekasok adataira

Adattármban a céh- és ipartársulati protokollumokban feltehető mesterek adatait próbáltam összesíteni. Előjáróban ismertetem a rövidítések rendjét.

c. gy. – céhgyűlési névsor
j. a. – jegyzőkönyvet aláír
t. t. – ipartársulati tagnévsor

Ajtai János – 1745-ben a céhbe kérezteti édesanyja, „nállánál elsőbb nem lesz mind mester legény.”

Ajtai János – 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1819-ben atyamester. 1822-ben céhmester. 1840-ben dékán.

Ajtai János – 1835-ben beveszik a céhbe, első Ajtai János gyereke.

Barabás Dénes – 1872-ben Koronkai István inasa. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Barabás Ferenc – 1861-ben bemutatja iparját és kéri a céhbe való felvételét. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1868-ban említik. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Barabás Gergely, Miklós fia – 1879-ben lesz az ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Barabás János – 1853-ban céhnévsorban szerepel. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Barabás János, ifjú – 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.

Barabás Josef – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1857-ben inasa Bokor György. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1861-ben inasa Gergely János. 1867-ben j. a.

Barabás Lajos – 1886-ban az ipartársulat tagja lesz. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Barabás Mihály – 1835-ben j. a. 1838, 1839-ben dékán. 1844-ben atyamester. 1853-ban céhnévsorban szerepel öreg megnevezéssel, ugyanezen évben büntetik. 1856-ban c. gy. 1857-ben inasa Miklós Gergely elhagyja. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a.

Barabás Miklós – 1835-ben j. a. 1842-ben látómester. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben céhmesterként emlegetik, aki elbetegesedett, s ezért a céh felségítését rendeli el.

Barabás Miklós – 1858-ban remekel. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1868-ban látómester. 1876-ban a megalakuló ipartársulat jegyzője.

Barabás Miklós ifj. – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1881-ben az ipartársulat számvevő bizottságának tagja. 1885-ben j. a.

Bartók István – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Bartók Pál – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1867-ben j. a.

Bálint Dénes – 1877-ben Pásztor József tanonca.

Benkő Dávid – 1774-ben a céh sírásója.

Berketzi Dénes – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Berketzi Ferenc – 1860-ban bemutatja iparendélyét és kéri céhbe való felvételét. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1877-ben tanonca Zedlenczki Lajos. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Biró András – 1848-ban látómester, a fazekas céh zászlótartója. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy.

Biró Ferenc – 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1838, 1839-ben atyamester.

Biró Károly – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1907-ben t. t.

Biró Márton – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Biró Mózes – 1832-ben „fogaras formában” csinált edényeit a céh tiltja, a földön kívül. 1835-ben jegyző. 1841-ben illegális helyen árul. 1842-ben, 1847-ben a céh jegyzője.

Bodó Ferenc – 1840-ben ifju bejárónak rendelik. 1853-ban öreg megjegyzéssel c. gy. Ugyanezen évben büntetik. 1856-ban c. gy. 1859-ben inasa Kis (Gergely) Dénes. 1859-ben c. gy. 1864-ben, 1866-ban, 1867-ben céhmester. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1881-ben az ipartársulat pénztárosa.

Ifj. Bodó Ferenc – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Bokor Domokos – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben társulati jegyzőként jegyzik. 1912-ben j. a.

Bokor György – 1857-ben Barabás József inasa. 1867-ben kéri a céhet, hogy vegye fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1867-ben j. a. 1868-ban említik. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja, 1880-ban választmányi tag. 1881-ben ipartársulati alelnök. 1885-ben t. t. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1890-ben ipartársulati számvevő. 1892-ben t. t.

Boldizsár Ferenc – 1878-ban lesz az ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Bot János – 1879-ben lesz az ipartársulat tagja.

Csiki Lajos – 1885-ben Tibád Sándorné segédje.

Csomós István – 1858-ban említik. 1858-ban inasa Macskási Imre.

Csont István – 1853-ban c. gy., ugyanezen évben dékánként említik. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Csont Sándor – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Dajcsmán Jakab – 1910-ben beveszik a társulatba. Idegen helységből költözik a városba. 1912-ben j. a.

Darvas István – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Darvas József – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t.

Dávid Jakab – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.

Dávid Lajos – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Dobai Ferenc – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1883-ban mesterré nyilvánítják. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.

Dombai István – 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Donga József – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.

Donga Lajos – 1862-ben Jakab István inasa. 1871-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Dömötör Mihály, János fia – 1858-ban Szentágotai János inasa.

Dunka József – 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t.

Farkas Antal – 1810-ben látómester. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1820-ban céhmester. 1820-ban atyamester 1831-ben dékán. 1835-ben j. a. 1841-ben öreg mester. 1853-ban c. gy. öreg megnevezéssel. 1859-ben c. gy.

Ifjabb Farkas Antal – 1839-ben csak a kályhamunkát tudva, kályharemeket ad. 1846-ban felszabadítja fiát Istvánt. 1859-ben inasa fia, Miklós.

Farkas Elek – 1807-ben a céhbe kérezik. 1829-ben céhmester. 1839-ben céhmester.

Farkas Ferenc – 1815-ben remeklés nélkül a céh tagjai közé veszi, mivel fél keze hibás. 1817-ben j. a. 1827-ben látómester. 1832-ben, 1833-ban atyamester. 1835-ben j. a. 1838, 1839-ben céhmester. 1839-ben meghal.

Farkas György – 1774-ben a céh sírásója

Farkas Illyés – 1774-ben a céh sírásója

Farkas István – 1810-ben j. a. 1811-ben j. a. 1813-ban fiát felszabadítja az inasság alól. 1885-ben j. a.

Farkas István – 1844-ben felszabadul. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa Lengyen Ferenc. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Farkas István, Antal fia – 1846-ban felszabadul. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Farkas János – 1861-ben bemutatja iparendélyét és kéri a céhbe való felvételét. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a.

Farkas József – 1899-ben az ipartársulat zászlótartója. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.

Farkas Mihály – 1811-ben j. a.

Farkas Miklós, Antal fia – 1859-ben apja, Antal inasa. 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Fazakas János – 1774-ben a céh sírásója.

Fábján Joseffné – 1836-ban említik

Fábián Péter – 1872-ben céhelnök.

Ferencz György – 1871-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Frits Antal – 1867-ben j. a.

Frits Sámuel – 1857-ben remekel. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Fülöp Ferenc – 1867-ben j. a. 1868-ban kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Gáll István – 1811-ben remekel. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1829-ben atyamester. 1839-ben atyamester.

Gergely (Kis) Dénes – 1859-ben Bodó Ferenc inasa. 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati dékán. 1889-ben j. a. 1899-ben j. a.

Gergely János – 1861-ben Barabás József inasa. 1892-ben t. t.

Gor József – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1858-ban inasa Kovács János. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a.

Grits Antal – 1861-ben c. gy. 1861-ben inasa Szilágyi Antal. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

György Pál – 1853-ban c. gy.

Hektor Antal – 1811-ben j. a. 1814-ben fiát felszabadítja az inasság alól. 1830-ban atyamester. 1835-ben céhmester. 1840-ben atyamester. 1841-ben öregmester, majd ugyanezen évben atyamester. 1847-ben, 1848-ban 1853-ban céhmester. 1853-ban c. gy. öreg megnevezéssel. 1856-ban még céhmester.

Hektor Antal ifjabb – 1835-ben j. a. 1836-ban látómester. 1842-ben atyamester. 1858-ban inasa Simó István. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben öregmester.

Hektor Ferenc – 1847-ben inasa Tibát Péter.

Horváth György – 1790-ben céhmester. 1810-ben j. a. 1811-ben j. a.

Ilyés Ferenc – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Ilyés Hector – 1811-ben j. a. 1817-ben j. a.

Imreh (?) István – 1809-ben látómester.

Intze István – 1811-ben j. a. 1815-ben atyamester. 1817-ben j. a. 1831-ben kályhái miatt büntetik.

Intze János – 1817-ben j. a. 1821-ben említik.

Jakab Ferenc – 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben ipartársulati alelnök. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Jakab István – 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa Donga Lajos. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat alelnöke. 1885-ben ipartársulati pénztáros. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Jakab István, ifjú – 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Jakab Lajos – 1885-ben, 1889-ben az ipartársulat jegyzője. 1890-ben ipartársulati jegyző.

Jakab Mihály – 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Jakab Sándor – 1872-ben kéri mesterré felvételét. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Junkus István – 1885-ben t. t.

Kállai József – 1860-ban beáll a céhbe. 1861-ben c. gy.

Kapcza István – 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t.

Karsai Ferenc – József fia. 1858-ban Koronkai István inasa.

Karsai József – 1815-ben említik. Fia Ferenc.

Kászoni Ferenc – 1788-ban szabadul.

Keresztes Mihály, zabolai – 1811-ben remekel. 1811-ben j. a. 1814-ben a céh notáriusa. 1815-ben szülőföldjére távozik.

Kis Ferenc – 1840-ben szabadul. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati pénztárnok. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Kis György – 1835-ben j. a. 1836-ban dékán. 1838-ban legénye Orbán János. 1838, 1839-ben látómester. 1842-ben atyamester. 1853-ban c. gy. öreg megnevezéssel. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy.

Kis János – 1859-ben remekel. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Kis Mihály – 1862-ben Kóbori István inasa. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben t. t. 1885-ben j. a.

Kóbori Ferenc – 1885-ben j. a. 1886-ban említik. 1888-ban kályha- és fazekas iparágra iparendélyt állított ki. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.⁷³

Kóbori (Kobozai) István – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1857-ben inasa Orbán Márton. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa Kis Mihály. 1867-ben j. a. 1867-ben látómester. 1868-ban

⁷³ Kóbori Ferencről tudjuk, hogy a székelyudvarhelyi Kő- és Agyagipari Szakiskola műhelyvezetője volt. RÓTH Edith é. n., 55.

lemond látómeisteri hivataláról. 1873-ban atyamester. 1876-ban a megalakuló ipartársulat elnöke. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.

Komárom Ferencz – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.

Komárom János – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1868-ban említik. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Komárom János – 1872-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1873-ban jegyző. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1881-ben az ipartársulat számvevő bizottságának tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben az ipartársulat jegyzője. 1899-ben j. a. 1904-ben a társulat fehér-föld raktárának raktárnoka. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Koronkai István – 1835-ben j. a. 1840-ben látómeister. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1858-ban inasa Karsai Ferenc. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa László József. 1866-ban inasa Szabó György fia. 1867-ben j. a. 1867-ben öreg mester. 1872-ben inasa Barabás Dénes. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.

Koronkai János – 1835-ben j. a.

Kovács Albert – 1872-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.

Kovács Domokos – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben az ipartársulat alelnöke. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati alelnök. 1890-ben ipartársulati elnök. 1891-ben a budapesti agyagipari kiállításra küldik. 1892-ben t. t. 1899-ben ipartársulati elnök. 1899-ben j. a. 1904-ben az ipartársulat pénztárnoka. 1907-ben t. t. 1912-ben a társulat pénztárosa.

Kovács Ferenc – 1865-ben kéri felvételét a mesterek sorába, mivel letelt a 6 év legénysége. 1867-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t.

Kovács György – 1811-ben remekel. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1819-ben látómeister. 1820-ban j. a. 1827-ben atyamester. 1830-ban, 1831-ben céhmester. 1835-ben fiát Kovács Károlyt beveszik a céhbe, mint mester gyereket. 1835-ben j. a. 1836-ban, 1839-ben, 1840-ben, 1841-ben, 1842-ben, 1844-ben céhmester. 1847-ben öreg mester.

Kovács István – 1853-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Kovács János, Ferenc fia – 1858-ban Gor József inasa. 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Kovács Károly – György fia. 1833-ban szabadul fel mesterlegénynek. 1835-ben veszik be a céhbe. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy.

Kovács Márton – 1901-ben felveszik az Ipartársulat tagjai közé.

Kovács Mihály – 1860-ban bemutatja iparendélyét és kéri a céhbe való felvételét. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a.

Kovács Miklos – 1853-ban c. gy., 1856-ban c. gy.

Kovács Mózes – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.

Kovács Pál – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Kőrösi József – 1809-ben inasa Szép István. 1811-ben j. a.

Közzei Antal – 1811-ben j. a. 1814-ben inast szegődtt.

Közzei József – 1810-ben atyamester. 1811-ben j. a.

Közzei Márton – 1774-ben főcéhmester.

Lajber Ignác – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Lajber János – 1878-ban lesz az ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1907-ben t. t. 1912-ben a társulat elnöke. 1912-ben j. a.

Lajber Tamás – 1899-ben j. a.

Lakatos István – 1811-ben j. a.

László Ferenc, Mihály fia – 1862-ben apja, Mihály inasa. 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

László József – 1862-ben Koronkai István inasa. 1871-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt.

Ifj. László Mihály – 1844-ben legénynek felszabadul. 1848-ban jegyző. 1853-ban c. gy. 1853-ban jegyző. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa fia, Ferenc. 1864-ben, 1866-ban jegyző. 1867-ben j. a.

Lengyel András – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Lengyel Antal – 1872-ben inas.

Lengyel (Lengyen) Ferenc, József fia – 1862-ben Farkas István inasa. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Lengyel Imre – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Macskási Imre – 1858-ban Csomós István inasa.

Macskási Márton – 1861-ben bemutatja iparendélyét és kéri a céhbe való felvételét. 1861-ben céhgyűlésben jelen van.

Macskási Mózes – 1862-ben Szentágotai János inasa. 1872-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1877-ben tanonca Pásztor István.

Marossi Sámuel – 1834-ben említik. 1835-ben j. a.

Márk Zsigmond – 1865-ben kéri felvételét a mesterek sorába, mivel letelt a 6 év legénysége. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Máté Jakab – 1853-ban c. gy.

Mátéfi János – 1811-ben j. a.

Miklós Ferenc – 1835-ben a céhbe kérezkedik. 1848-ban atyamester. 1853-ban c. gy. 1853-ban atyamester. 1856-ban c. gy. Fia Miklós Gergely. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.

Miklós Gergely – Ferenc fia. 1857-ben előbb Barabás Mihály, majd Bodó Ferenc inasa. 1861-ben bemutatja iparjogát és kéri céhbe való befogadását. 1861-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1868-ban dékán. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.

Miklós Gergely ifjabb – 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1886-ban említik. 1888-ban romániai kinnlét után ismét a társaságba áll. 1889-ben jegyzőkönyvet aláír. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Miklós Gergely – 1907-ben társulati tagként jegyzik. 1912-ben j. a.

Miklós János – 1815-ben mint mester fia áll be a céhbe.

Mohácsi József – 1885-ben j. a. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.

Molnár Antal – 1817-ben j. a.

Molnár József – 1817-ben j. a.

Molnár Márton – 1790-ben említik.

Monok József – 1840-ben szabadítják fel.

Mutatsi Sámuel – 1825-ben említik.

Nagy Ferencz – 1863-ban kéri a mesteremberek sorába való felvételét, mivel eltelt a 6 év legénysége. 1867-ben j. a.

Nagy Lajos – 1886-ban kályhakészítő, ipartársulaton kívüli „kontár”.

Orbán János – 1838-ban Kis György legénye.

Orbán József – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1905-ben jelzik, hogy Korondra távozott, ezért kizárják a társulattól.

Orbán Márton – 1857-ben Kőbóri István inasa. 1867-ben kéri a céhbe, hogy vegye fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat dékánja. 1885-ben t. t. 1885-ben j. a.

Ötvös Antal – 1818-ban veszik fel a céhbe.

- Pap Elek* – 1788-ban szabadul.
- Páll György* – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a.
- Páll Márton* – 1877-ben Szentágotai János tanonca. 1886-ban az ipartársulat tagja lesz. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.
- Páll Tamás* – 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Pásztor Antal* – 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1858-ban inasa Szász István. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy.
- Pásztor Ferencz* – 1853-ban c. gy., ugyanezen évben büntetik. 1856-ban, 1859-ben, 1861-ben c. gy. 1859-ben inasa fia, Miklós. 1862-ben inasa Pásztor Mózes fia. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1889-ben j. a. 1890-ben ipartársulati számvevő. 1892-ben t. t.
- Pásztor Ferenc ifjú* – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati bejáró mester. 1889-ben j. a.
- Pásztor István* – 1877-ben Macskási Mózes tanonca. 1886-ban az ipartársulat tagja lesz. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.
- Pásztor József* – 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1877-ben tanonca Bálint Dénes. 1885-ben az ipartársulat elnöke. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Pásztor Miklós, Ferenc fia* – 1859-ben apja, Pásztor Ferenc inasa. 1867-ben kéri a céhet, hogy vegye fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Pásztor Mózes* – 1869-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1881-ben ipartársulati elnök. 1885-ben j. a. 1887-ben, 1889-ben ipartársulati elnök. 1889-ben j. a. 1890-ben ipartársulati számvevő. 1891-ben a budapesti agyagipari kiállításra küldik. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1902-ben az ipartársulat jegyzője. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Péter Albert* – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a.
- Salamon György, nagygalambfalvi* – 1810-ben Török Sigmond inasságából felszabadul.
- Sebestyén Dániel* – 1815-ben mint mester fia áll be a céhbe.
- Simon András* – 1774-ben a céh sírásója.
- Simon Imre* – 1905-ben jelzik, hogy Korondra távozott, ezért kizárják a társulattól.
- Simó Imre* – 1899-ben j. a. 1901-ben visszatérve Romániából, kéri visszavételét a tagok sorába.
- Simó István* – 1858-ban Hektor Antal inasa.
- Simó Sándor* – 1867-ben kéri a céhet, hogy vegye fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati bejáró mester. 1889-ben, 1890-ben társulati pénztáros. 1889-ben j. a. 1891-ben a budapesti agyagipari kiállításra küldik. 1892-ben t. t. 1899-ben ipartársulati pénztárnok. 1899-ben j. a.
- Suler (Siler) Sámuel* – 1870-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1899-ben j. a. 1905-ben jelzik, hogy Korondra távozott, ezért kizárják a társulattól.
- Szabó András* – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Szabó Bálint* – 1745-ben céhmester, az 1745-ös artikulusok megfogalmazója.
- Szabó György* – 1835-ben j. a. 1853-ban c. gy. öreg megnevezéssel. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.
- Szabó Ignác* – 1871-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1907-ben t. t.
- Szabó István* – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1889-ben j. a.
- Szabó József szentágotai* – 1774-ben a céh sírásója. 1815-ben felszabadítja fiát.
- Szabó Miklós* – 1835-ben a céhbe kérezkedik.
- Szakács József* – 1912-ben j. a.
- Szalai József* – 1867-ben j. a.
- Szappanyos Ferenc* – 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1831-ben látómester.
- Szappanyos József* – 1811-ben j. a.
- Szappanyos Sámuel* – 1774-ben a céh sírásója.
- Szász István* – 1858-ban Pásztor Antal inasa.
- Szeles János* – 1885-ben j. a. 1889-ben j. a. 1892-ben t. t. 1899-ben az ipartársulat dékánja. 1899-ben j. a. 1904-ben „kuntár helyre” távozik. 1905-ben kiderül, hogy ez a kontár hely Korond.
- Szentágotai Ferenc* – 1810-ben említik. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a.
- Szentágotai György* – 1790-ben említik.
- Szentágotai János* – 1843-ban inasnak szegődött fiát Józsefet. 1858-ban inasa Dömötör Mihály.
- Szentágotai János* – 1853-ban c. gy. ifjúként szerepel. 1861-ben c. gy. 1862-ben Szentágotai János inasa. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1877-ben tanonca Páll Márton. 1885-ben j. a.
- Szentágotai József* – 1821-ben remekel. 1835-ben j. a. 1847-ben öreg mester. 1853-ban c. gy. öreg megnevezéssel.
- Szentágotai József* – 1843-ban apjának, Szentágotai Jánosnak inasa. 1844-ben felszabadul. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1862-ben inasa Tanászi Zakariás. 1867-ben j. a.
- Szentes Antal* – 1832-ben látó mester. 1835-ben j. a. 1836-ban atyamester. 1840-ben öreg bejárónak választják. 1842-ben céhmester. 1847-ben öreg mester.
- Szép István* – 1809-ben veszik fel a céhbe.
- Szilágyi András* – 1811-ben remekel. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a.
- Szilágyi Antal* – 1861-ben Grits Antal inasa. 1870-ben kéri, hogy vegyék fel a mesterek sorába, mert 6 év legénysége letelt. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja.
- Szilágyi Fazekas János* – említése: 1767.
- Szilágyi János* – 1809-ben atyamester. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1820-ban öreg mester. 1827-ben öregmester.
- Szilágyi János* – 1823-ban sírásó.
- Szilágyi János* – 1846-ban felszabadul.
- Szilágyi József* – 1774-ben a céh sírásója.
- Tamás András* – 1833-ban említik.
- Tamás Lajos* – 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Tanászi Zakariás* – 1862-ben Szentágotai József inasa.
- Tibád József* – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1887-ben ipartársulati látómester. 1890-ben ipartársulati alelnök. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1906-ban említik.
- Tibád (Tibát) Péter* – 1847-ben Hektor Ferenc inasa. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1861-ben c. gy. 1864-ben, 1866-ban atyamester. 1867-ben j. a. 1873-ban elnök. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
- Tibád Sándor* – 1848-ban dékán. 1853-ban c. gy. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1867-ben j. a. 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben Tibád Sándorné segédje Tököli András és Csiki Lajos.
- Tött Sándor* – 1853-ban c. gy., ebben az esztendőben remekel. 1856-ban c. gy. 1859-ben c. gy. 1861-ben c. gy. 1885-ben j. a. 1892-ben t. t.

- Tököli András* – 1885-ben Tibád Sándorné segédje.
Török István – 1774-ben a céh sírásója. 1790-ben látómester. 1801-ben céhmester. Céhmestersége alatt építik fel a céh áruló boltját. 1810-ben öreg mester. 1811-ben céhjegyzőkönyvet aláír.
Török József – 1811-ben remekel. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1820-ban céh notáriusa. 1822-ben látómester. 1835-ben atyamester. 1836-ban céh jegyzője. 1841-ben említik. 1842-ben céh jegyzője. 1847-ben atyamester.
Török József, József fia – 1833-ban szabadul fel mesterlegénynek. 1835-ben j. a.
Török Sigmond ifjabb – 1774-ben a céh sírásója. 1810-ben a céhnek céhmestere. 1810-ben inasa nagygalambfalvi Salamon György. 1811-ben j. a. 1817-ben j. a. 1819-ben céhmester. 1832-ben, 1833-ban céhmester.
Török Sigmond – 1817-ben j. a. 1827-ben j. a. 1835-ben j. a.
Tsont István – 1841-ben „szolgálatjáért” a céhbe kérezkedik.
Xantus (Santus) István – 1811-ben remekel. 1817-ben j. a. 1820-ban j. a. 1827-ben céhmester. 1830-ban, 1839-ben a céh notáriusa.
Zakariás Ferenc – 1876-ban a megalakuló ipartársulat tagja. 1885-ben j. a. 1904-ben az ipartársulat elnöke. 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1902-ben az ipartársulat elnöke. 1905-ben saját agyagvető hellyel rendelkezik. 1907-ben társulati elnökeként jegyzik. 1912-ben j. a.
Zakariás Gergely – 1892-ben t. t. 1899-ben j. a. 1904-ben a társulat fehérföld raktárának raktárnoka. 1907-ben t. t. 1912-ben j. a.
Zedlenczki Lajos – 1877-ben Berkecz Ferenc tanonca.

Irodalom

- BENDA Gyula
 2006 A polgárosodás fogalmának történeti értelmezhetősége, in: *Uő: Társadalomtörténeti tanulmányok*, Osiris Kiadó, Budapest, 341–349.
- CSUPOR István – CSUPORNÉ ANGYAL Zsuzsa
 1998 *Fazekaskönyv*, Planétás Kiadó, Budapest.
- FARKAS Irén
 1999 *Újabb adatok a csíki népi kerámia kutatásához*, Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda.
- HEREPEI János
 1961 Adatok az erdélyi fazekasság történetéhez, *Ethnographia*, LXXII, 604–609.
- KRESZ Mária
 1991 *Magyar fazekasművészet*, Corvina–Forum, Novi Sad.
- KRISTÓ Tibor
 1995 XVIII–XIX. századi kancsók a Csíkszeredai Múzeum gyűjteményében, in: *Uő: Csíki néprajzi gyűjtések, különös tekintettel a kismesterségekre*, Novotyp Nyomda, Csíkszereda, 7–16.
- KOVÁCH Géza – BINDER Pál
 1981 *A céhes élet Erdélyben*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- RÓTH Edit
 é. n. *Százéves az Állami Kő- és Agyagipari Szakiskola. Fejezetek Székelyudvarhely ipari szakoktatásának múltjából*.
 Forrás: <http://mek.oszk.hu/05800/05850/>
- SZALAY Emőke, P.
 2003 *Magyar népi kerámia a Déri Múzeumban*, II, Ethnica, Debrecen.
- SZŐCSNÉ GAZDA Enikő
 2007 Adalékok a székelyudvarhelyi fazekasság történetéhez és egy terméktípusának azonosításához, *Acta Siculica 2007*, Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 633–655.
- TÓFALVI Zoltán
 1996 *A sóvidéki népi fazekasság*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
- VERESS Endre, Dr.
 1929 *Az erdélyi ipari céhek élete*, Lengyel és Mayer Könyvnyomda, Kolozsvár.

Olăritul din Odorheiu Secuiesc în oglinda protocoalelor societăților de breaslă și meșteșugărești

(Rezumat)

Studiul trece în revistă cele mai importante documente: protocoalele societăților de breaslă și meșteșugărești ale olăritului din Odorheiu Secuiesc. Protocoalele rămase începând cu prima parte a secolului XVIII ne oferă destule informații despre viața de fiecare zi a olarilor, despre greutățile meseriei, sau modalitățile de valorificare. Sunt deosebit de importante limitările din secolul XVIII, care ne prezintă tipurile de obiecte manufacturate de breaslă, respectiv lista meșterilor cuprinzând mai mult de 200 de nume, publicată în încheierea acestui studiu, care poate ajuta cercetătorii în identificarea produselor din Odorhei. Autorul prezintă și rolul social al societății de breaslă și meșteșugărești. Conform concluziilor, tocmai această funcție socială și nu rolul de protecție a intereselor a menținut această instituție de-a lungul secolelor.

Pottery of Székelyudvarhely in the mirror of the protocols of guild and manufacture societies

(Abstract)

This study overviews the most important documents, protocols of pottery guild and manufacture societies from Székelyudvarhely (Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita). The protocols that survived to us beginning with the first half of the 18th century offers us plenty of information regarding the everyday life of the potters, the hardships of the craft, the ways of disposing the goods. Especially important are the limitations from the 18th century, which present to us the types of objects manufactured by the guild, respectively, the list of masters comprising more than 200 names, published at the end of this study, helping researchers to identify the products from Székelyudvarhely. The author presents as well the social role of the guild and manufacture society. According to her conclusions exactly this social function, and not the role of safeguarding interests was the factor that maintained this institution along the centuries.